

Százéves kolozsvári templomok

Születésnapján ajándékozott a Kakasos templom

■ Egyházunkat II. Rákóczi György fejedelem alapította 1654-ben, aki egy kőházat templomnak rendeztetett be, valószínűleg a mai sörgyár környékén. Az 1658-as tatárok általi pusztítás, a monostori külváros felgyújtása a fiatal eklézsia pusztulását okozta. Az 1664–1702 közötti időszak a második templomépítés és restaurálás kora. A XVIII. század eleji háborús viszonyok közepette a kis templom ismét elpusztult. A következő időszak a kolozsmonostori református eklézsia hanyatlásának kora (1710–1755), amelyet a megmaradt vagyon és a hívek összegyűjtése, a templom újraépítési kísérlete jellemez. A környéki új tulajdonosainak, az ide telepített jezsuitáknak állandó ellenséges viszonyulása és a hívek egy részének elköltözése arra kényszerítette az ekléziát, hogy monostori javait 1755-ben eladja a jezsuitáknak. A kolozsmonostori eklézsia újjászületésére 1896-ban csillant fel a remény, amikor Turgyán Györgyné buzgó református asszony egyszerű kis házának szobájában minden vasárnap összegyűltek az imádkozni akaró református hívek. Itt hat esztendőn át dr. Kecskeméthy István teológiai tanár tartott istentiszteleteket.

A századfordulón a kolozsmonostori reformátusok egyre népesebb tábora a kolozsvári egyházközséghez eljuttatott beadványban igényelt imaházat és iskolát. A presbitérium 1903 áprilisában határozott a Monostori út 78. szám alatti, gróf Nemesféle ősi főúri kert telkének megvásárlásáról, a rajta lévő udvarházzal együtt. 1904. október 31-én dr. Bartók György püspök felszentelte az átalakítással létrehozott új imaházat.

Ekkoriban jöttek létre az egységes vezetésű kolozsvári

református egyházközségben a parokiális (lelkészi) körök, így a monostori (felsővárosi) is (a belvárosi, alsóvárosi és hidelvei mellett). Az új imaház ünnepeken zsúfolásig telt, de csak 90–100 embert tudott befogadni. A presbitérium úgy határozott, hogy bővítés helyett építsenek új templomot, a meglévő épületet pedig alakítsák át iskolává és paplakká, de a megoldás egyre halasztódott. Az 1908-ban Spáda János neves építőmester által bemutatott, majd a presbitérium által módosításokat tartalmazó és csökkentett költségvetést igénylő terv 1910-ben elfogadott változata nem kapott felsőbb hatósági jóváhagyást.

A terv a parokiális tanács határozata nyomán bírálattal céljából Kós Károly sztánai műépítészhez került, aki új tervvázlatot készített – a hagyományos magyar építészeti formák, anyagkapcsolatok és funkcionális elemek használata révén új magyar építészeti stílust teremtett. A tervet a tanács 1912. július 28-án elfogadta. 1913. június elején elkezdődött az építkezés. Minden szintű vezető személyiség, köztük dr. Kolosváry Bálint egyházközségi főgondnok és Aracs István parokiális helyettes lelkész buzgón munkálkodott, így a templom év végéig elkészült, 1914. március 22-én felszentelték. Ezután jelentősen javult a templomlátogatás, vasárnaponként és ünnepnapokon 250-300 hívő volt jelen, minden reggel tartottak istentiszteletet, úrvacsorát vettek az év folyamán 1200-1500-an (beleértve a Karolina kórházat és a városi szegényházat is), bibliaórákat, gyermek-istentiszteleteket (vasárnapi iskolával) tartottak, a szegényeket és hadba vonultak gyermekeit segélyezték. A gyülekezet létszáma 3000 fölé emelkedett.

Kimagasló lelki atyja, gondozója volt a felsővárosi gyülekezetnek Deák Ferenc, aki püspöki kinevezés alapján 1920. október 10-én vette át a parokiális kör vezetését. 1927. december 4-én rendes lelkészé választották. Tíz éven keresztül töltötte be az egyházközség iskolaszéki elnöki tisztségét is 1937 augusztusáig, amikor egyházközségi lelkészelnökké választották. Rendszeresen közölt írásokat a *Reformátusok Lapjában* és *Református Szemlében*. Férfi- és leányszövetség alakult, a 150-170 tanuló által látogatott, 1908-ban létesített elemi iskola új, négytantermes épületet kapott 1931-ben.

1946. január 1-jével a felsővárosi parokiális kör önálló egyházközséggé alakult. Deák Ferenc majd fél évszázadon át, 1968 nyaráig volt lelképásztora, utána dr. Molnár Dezső következett (1988-ig), majd dr. Pap Géza, akinek püspöki megbízatása alatt helyettes lelkész volt Sögor Géza (2000–2010) és Ballai Zoltán (2011–2012).

A centenáriumi évfordulót a csodálatos templom megújulva várta. A '70-es években is történetek helyreállítási munkálatok még Kós Károly közvetlen felügyeletével, az utóbbi években megerősítették a tetőszerkezetet, a tetőzet eternitlapjait Zsolnay-cserepekre cserélték, a régi nyílászárókat jó hőszigetelést biztosítókat váltották fel, megújult a padlózat, villanyhálózat és a festés kívül-belül, valamint az udvar. A kétnapos ünnepség során bemutatták Szigeti László presbiter *A Kolozsvár-Felsővárosi Egyházközség története*, illetve dr. Molnár Dezső egykori lelképásztor visszaemlékezéseit tartalmazó, *Mintha repülnék* című köteteket. Emléktáblát lepleztek le a templom mögötti, egykori református elemi iskolának 1931–1948 közötti helyet

ROHONYI D. IVÁN

A kolozsmonostori református gyülekezet 359 éve alakult

adó épület falán, illetve a templom százéves évfordulója és teljes felújítása alkalmából Makkai János által készített jubileumi emléktáblát a templom bejárati csarnokában. Az ünnepi istentiszteleten dr. Bibza Gábor esperes és Kató Béla püspök hirdetett ígét. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Répás Zsuzsanna magyarországi nemzetpolitikaért felelős helyettes ál-

lamtitkár, Magdó János kolozsvári magyar főkonzul, Kelemen Hunor RMDSZ-elnök, Horváth Anna kolozsvári alpolgármester, és a hollandiai Zuidhorn testvérgyülekezet mintegy 30 fős küldöttsége. Kós Károly iránti hálája jeléül a presbitérium 50 ezer lejes adományt különített el a sztánai Varjúvár felújítására.

Szigeti László presbiter

Szamosfalvi templom százezer téglából

■ Ez a százéves templom a gyülekezet harmadik temploma. Az első 1530-ban épült, 1730-ig használták a reformátusok. A második templom 1788-ban épült, közös fedél alatt volt az iskola és a lelkészi lakás, fatornyán csengőhöz hasonló két kis haranggal. A gyarapodó gyülekezet számára túl kicsinek bizonyult. Az isteni gondviselés keze rámutatott egy Panajott-örökösök tulajdonát képező, 310 négyzetöles belsőiségre, s elhangzott az isteni szó az egyházközség jakobjaihoz: Ezt a helyet neked adom és a te utódaidnak. Az egyházközségi közgyűlés ezt a belsőiséget 2100 korona összegben megvásárolja, és ide hajlékot épít az Úrnak. Belügyminiszteri engedéllyel országos gyűjtés kezdődik. Az egyházközség földműveléssel foglalkozó tagjai lelkesedéssel, Istenbe vetett hittel bejárják az országot és felemelik kéro szavukat mindazokhoz, akik gazdagok a hitben és a jó cselekedetekben. Először kevesebben, majd egyre többen vállalják a gyűjtést, nemcsak idehaza, Erdélyben, hanem Magyarországon és Amerikában is. A gyűjtés 1911 tavaszáig folytatódik,

és ennek eredményeképpen összegyűlt 16 943 korona, amely összeg a kamatokkal együtt az építés kezdetéig, 1913. április 18-ig megközelítette a 18 ezer koronát. Az ún. tőke- és adósegélyalapok megszerzésével és az Erdélyi Református Egyházkerületől 15 ezer koronás kölcsön kilátásba helyezésével sikerült nem csak a templom építésében, hanem a paplak felújításában is reménykedni. 1913. január 12-én a presbitérium Brezló Péter kolozsvári kőműves és ácsmester ajánlatát fogadta el.

ROHONYI D. IVÁN

Szamosfalva első református temploma 1530-ban épült

Január közepétől február végéig behordták a hajlék alkotóköveit, több mint százezer téglát a kolozsvári téglagyárakból. A helybéli románok közül is minden felszólítás nélkül sokan segítettek. 1913. április 18-án Moll Elemér városi mérnök vezetésével a felettes hatóságok megbízása folytán kezdetét veszi az építés, melynek befejeztével 1913. szeptember 19-én az egyházi, október 24-én a vármegyei hivatalos átadás-átvétel is megtörténik. A gyűjtésben, a közmunkák végzésében részt vevők és az ado-

mányozók neveit megörökítették az egyházi nyilvántartások. Ma már senki sem él azok közül, akik 1913. október 26-án a felszenteléskor jelen voltak, de élnek az utódok. Dr. Kenessey Béla püspök szentelte fel a megépített Isten házát. A felszenteléskor Muzsnay Miklós szamosfalvi lelképásztor így beszélt: „Hiszem, ha nem Isten nevében szólnék, akkor bizonyára riadómorajjal mozdulnának meg e hajlék alkotókövei, figyelmeztetve arra, hogy egyedül csak Isten neve, az Istenbe vetett hit adhatja meg az emberi léleknek azt az erőt, amellyel munkálkodhatunk és küzdhetünk, nem rettenve vissza semmi akadálytól.”

Az építés óta eltelt évszázad alatt a templomot többször renoválták, legutóbb 2009–2010-ben: kívül-belül újravakolták, cserélték a tetőszerkezetet, a tornyot rézlemezzel, a templomtetőt cseréppel fedték. A padokat, az úrasztalát, a világítótesteket újakra cserélték, a toronyra órákat szereltek. 2008-ban elkészült a 103 méter hosszú új kerítés. A templomjavítási munkálatok költségeit a gyülekezet hívei, a hidelvei, felsővárosi, íriszi, tóvidéki, törökvágási egyházközsé-

gek, a szamosfalvi ortodox egyház, a kolozsvári egyházak vagyongökössége, holland testvéreink ruhaszállítmány-segélyekkel, román szomszédok és a román kormány vallásügyi államtitkársága fedezte.

Az orgonát 1922-ben hozták Nagyváradról, addig az 1888-ban Szász Domokos püspök adományozta harmóniumot használták. 1944 őszén az orgona megrongálódott, használhatatlanná vált. 1960-ban Mesnyi János marosvásárhelyi mester megjavította, október 30-án dr. Dávid Gyula felszentelte. Többszöri javítás, hangolás után ma is jól működik. A toronyban két harang van, a 155 kilós kis harangot Muzsnay Miklós és felesége ajándékozták 1913-ban a gyülekezetnek. A nagy harangot 1917 nyarán elvitték, a 312 kilogrammos új nagy harang beszerzési ára közadakozásból gyűlt össze, 1957. július 7-én szentelte fel Vásárhelyi János püspök. 2010-től a harangzás villamosítva működik.

A százéves jubileum alkalmából a presbitérium emléktáblát készíttetett.

Péntek Márton
szamosfalvi lelképásztor